

แนวคิดและงานพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมของเสถียรธรรมสถาน
The Concept and Activities of Socially Engaged Buddhism towards
Sathira Dhammasathan

ชมกร เศรษฐบุตร

นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

chommakorn@ymail.com

บทคัดย่อ

เสถียรธรรมสถานเป็นสำนักชีและสถานปฏิบัติธรรมแบบธรรมชาติ ที่ประดิษฐ์คำทักทายว่า “ธรรมสวัสดิ์” ที่มุ่งเน้นการมีชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย ตายอย่างมีคุณค่า นำธรรมะเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและการละวางความยึดมั่นถือมั่น เพื่อเข้าใจกระแสของปัจจุสมุปบาท ด้วยเทคนิคอานาปานสติ ก่อให้เกิดสังขะที่เป็นกัลยาณมิตร แนวคิดและงานพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมของเสถียรธรรมสถาน ที่นำพระพุทธศาสนาไปผูกพันแก้ไขปัญหาด้วยความตระหนักรู้ การทำตนให้เป็นหนึ่งเดียวกับโลก การลงมือกระทำ คือ โครงการบ้านสายสัมพันธ์เพื่อแก้ปัญหาการทอดทิ้งเด็กทารก โครงการธรรมยาตรา พระพุทธชยันตีองค์ดำนำล้นทาเพื่อแก้ปัญหาคความทุกข์เนื่องจากการเจ็บป่วย โครงการค่ายเยาวชนเมล็ดพันธุ์แห่งปัญญามุ่งแก้ปัญหาเยาวชน

คำสำคัญ พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม เสถียรธรรมสถาน ธรรมสวัสดิ์

Abstract

Sathira Dhammasathan is a natural nunnery-cum-dhamma center ,creates “Dhamma Sawasdee” for greeting, which focuses to understand the meaning of living and the valuable of death by adding Dhamma to the way of living and leaving behind the clinging. By doing so helps to understand the Dependent Origination leading towards Anapanasati technic, which helps to build good friendship community. Socially engaged Buddhism activities of Sathira Dhammasathan allow for active involvement of Buddhists in society and face societal problems by promoting awareness, oneness and action for Ban Saisamphan for the abandoned children, Dhammayatra of Black Bhudda Chanyanti Nalanda for relief the suffering from illness, Seed of Spiritual for prevention of youth troulbers.

Keywords: Socially Engaged Buddhism , Sathri Dhammasathan , Dhamma Sawasdee

ความนำ

เสถียรธรรมสถานก่อตั้งเมื่อประมาณสามสิบปีที่ผ่านมาเป็นสำนักชีและสถานปฏิบัติธรรม โดยแม่ชีศันสนีย์ อดิตนางาม พิธีกรและประชาสัมพันธ์ แม่ชีศันสนีย์ใช้ประสบการณ์และหลักการธรรมนิเทศ สื่อสารทางโทรทัศน์ ทางวิทยุ และสื่อต่างๆ ด้วยธรรมที่มีความลึกซึ้ง ด้วยถ้อยคำที่เข้าใจง่าย และมีสาระโดนใจผู้ฟัง พร้อมกับศัพท์ ประดิษฐ์คำว่า “ธรรมสวัสดิ์” จนทำให้เสถียรธรรมสถานเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปในบทบาทที่เด่นชัดของสถานปฏิบัติ ธรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้ปฏิบัติทั้งที่เริ่มใหม่และต่อเนื่อง กิจกรรมเพื่อให้ธรรมะกลับ ไปอยู่ในหัวใจของผู้คนในทุกช่วง วยตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตในสังคมยุคที่พัฒนาแต่มีมิติในด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ นอกจากนี้หลังจาก การเฉลิมฉลองพุทธชยันตี 2600 ปีแห่งการตรัสรู้ พ.ศ.2555 เสถียรธรรมสถานจัดเคลื่อนขบวนธรรมยาตรา พระ พุทธชยันตีองค์ดำ นาลันทา ออกไปเยี่ยมเยียนผู้ป่วย 77 จังหวัดทั่วประเทศ ด้วยเจตนารมณ์ที่ว่า ผู้ป่วยทุกคนเป็นครูที่ ยิ่งใหญ่ เป็นโอกาสที่จะเข้าไปพัฒนาการเป็นผู้รับใช้ด้วยจิตวิญญาณตามพุทธประสงค์ที่ว่า “การดูแลผู้ป่วยคือการดูแล เราทถาคต” และ “จาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของมหาชน” เพื่อตอบสนองวิถีชีวิต “อยู่อย่างมีความหมาย ตายอย่างมีคุณค่า” ด้วยการดำเนินชีวิตอย่างมีปัจจุบันขณะ ที่รู้ตัวทั่วพร้อม กินอยู่หลับนอนอย่างเป็นมิตรและใกล้ชิด กับธรรมชาติ เป็นมิติใหม่ของสังคมแบบเชิงรุกที่มีพระพุทธรูปขนาดใหญ่อีดำเคลื่อนเข้าไปสู่ชุมชน โรงพยาบาล มี การแสดงธรรมโดยแม่ชีศันสนีย์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท การเขียนเขียนให้กำลังใจผู้ป่วย การให้ ความรู้และความเข้าใจการดูแลจิตใจผู้ป่วย บุคคลากรด้านการแพทย์ พยาบาล ญาติผู้ป่วย ด้วยการภาวนาด้วยความรัก ความเมตตา ความกรุณา

แนวคิดของเสถียรธรรมสถานมุ่งเน้นเพื่อให้ผู้คนแต่ละคนเกิดการตระหนักรู้ เข้าใจตนเอง เข้าใจการอยู่ ร่วมกัน และการช่วยเหลือเพื่อความพ้นทุกข์ และการดำเนินงานมาเป็นเวลาสามทศวรรษ อันได้แก่ งานสื่อสารธรรม ผ่านสถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อม งานสงเคราะห์ งานธรรมนิเทศ งานจิตอาสา และวิสัยทัศน์สำหรับทศวรรษที่ 4 ก็คือ “อยู่อย่างมีความหมาย ตายอย่างมีคุณค่า” ทำให้ผู้เขียนสนใจศึกษาแนวคิด งานของเสถียรธรรมสถานในแง่มุม พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม

แนวคิดและงานของเสถียรธรรมสถาน

เมื่อปี พ.ศ. 2529 แม่ชีศันสนีย์ได้ก่อตั้งเสถียรธรรมสถาน¹ ด้วยวิสัยทัศน์ของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ร่วมกัน ทำบรรยากาศของชุมชนให้เกื้อกูลที่จะพัฒนาส่งเสริมศักยภาพของชีวิตผู้คนในชุมชน งานเป็นฐานแห่งการ ภาวนา เป็นฐานแห่งการปฏิบัติธรรม เป็นฐานแห่งการลดละการเห็นแก่ตัว งานของแม่ชีศันสนีย์จึงเป็นงานที่สามารถ

¹ ในโอกาสที่สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาช อาสกะ) เมตตาเขียนเขียนให้กำลังใจในการทำงานของแม่ชีศันสนีย์และคณะ ท่าน ได้ตั้งชื่อให้ว่า “เสถียรธรรมสถาน” มีความหมายว่า สถานที่แห่งนี้จะเป็นสถานที่ที่จะสร้างธรรมะอันมั่นคงและยั่งยืนขึ้นในจิตใจ

เปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้คน ให้คนเห็นคุณค่าของการให้มากกว่าการรับ ลดความเห็นแก่ตัวและเป็นการบ่มเพาะนิสัยของการเป็นผู้ให้ (พิรพัทร, 2554) ภายใต้พันธกิจ “การที่โลกยังมีทุกข์ แต่เราอยู่กับโลกอย่างที่โลกเป็น แล้วไม่เป็นทุกข์ได้ นั่นคือ เข้าใจเหตุแห่งความทุกข์ หรือกระแสของปฏิจจสมุปบาท โดยให้พิจารณาเรื่องอุปกิเลส 16² การได้ตระหนักรู้ว่าโลกในใจมีหนทางแห่งการพ้นทุกข์ คือการเดินอยู่บนหนทางแห่งมรรคมีองค์ 8 เพื่อการตื่นรู้ โดยใช้ลมหายใจ เป็นเครื่องมือ มีเทคนิคคือ อานาปานสติ มีมรรคเป็นหนทาง ขอให้โลกนี้มีธรรมเป็นมารดา สร้างสังฆะที่เป็นกัลยาณมิตร ฝึกในเรื่องของการเจริญเมตตาและกรุณา เพราะเป็นการเน้นในเรื่องของการให้ความสำคัญต่อผู้อื่นมากกว่าการให้ความสำคัญกับตัวเองจะมีเพื่อนผู้ร่วมเดินทาง โดยมีเป้าหมายคือช่วยให้อันทั้งหลายได้มีโอกาสพ้นทุกข์มีชีวิตที่สงบเย็นและเป็นประโยชน์ร่วมกัน แล้วนิพพานก็เป็นเป้าหมาย” (แม่ชีคันสนีย์, สัมภาษณ์ 16 มิถุนายน 2556)

1. การสื่อสารผ่านสิ่งแวดล้อม

เสถียรธรรมสถานสร้างขึ้นด้วยความเข้าใจมิติแห่งสิ่งแวดล้อมที่ประกอบด้วย 3 มิติหลักคือ มิติที่ 1 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ประมวลสิ่งแวดล้อมทั้งบนโลกนี้และปรโลก ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต มิติที่ 2 สิ่งแวดล้อมมนุษย์ หมายถึงมวลมนุษย์ทุกชาติพันธุ์ตั้งแต่เด็กด้าบรรพ์ รวมถึงสังคมมนุษย์ที่มวลมนุษย์อยู่รวมกันและร่วมกัน ประจักษ์แต่สร้างสรรค์ขึ้นมา ในโครงสร้างรูปแบบ สถานภาพและบทบาทหน้าที่ที่หลากหลาย ที่แตกต่างจากมวลหมู่สัตว์อื่น ภายใต้สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศเดียวกัน มิติที่ 3 สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม หมายถึงสภาพแวดล้อมทั้งทางรูปธรรมหรือวัตรธรรม และสิ่งแวดล้อมทางนามธรรมหรือคตินิยม อันเป็นแนววิถีชีวิตของมนุษย์ในแต่ละสังคมที่มนุษย์บัญญัติขึ้น สิ่งแวดล้อมมิติที่ 2 และมิติที่ 3 เป็นผลเนื่องมาจากมิติที่ 1 สิ่งแวดล้อมทั้งสามมิติสัมพันธ์เป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน อิงอาศัยกัน กระทบถึงกันในการเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และดำเนินไป (สิทธิ บุตรอินทร์, 2559) พื้นที่ในเสถียรธรรมสถานได้ถูกแบ่งสรรตามวิถีความเป็นอยู่และกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างเกื้อกูล สะท้อนให้เห็นว่าสิ่งที่ธรรมชาติสร้างและสิ่งที่มนุษย์สร้างสามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความเคารพต่อธรรมชาติเดิมที่มีอยู่ก่อน สิ่งปลูกสร้างที่สะท้อนคตินิยมในการดำเนินชีวิต ได้แก่

² อุปกิเลส 16 หมายถึง สิ่งที่ทำให้จิตเศร้าหมอง ประกอบด้วย 1) อภิชฌาวิสมโลภะ คิดเพ่งอยากได้ 2) พยาบาท คิดร้ายแก่ผู้อื่น 3) โกรธ ความโกรธ 4) อุปนาหะ ความผูกโกรธ 5) มกขะ ความลบหลู่ความดีผู้อื่น 6) ปลาสะ ไม่ยอมให้ใครดีกว่าตน 7) อิสสา ความริษยา 8) มัจฉริยะ ความตระหนี่ 9) มายา มารยา 10) สาถยะ หลอกด้วยคำโอ้อวด 11) ถัมภะ ความหัวดี 12) สารัมภะ ความแข่งดี 13) มานะ ความถือตน 14) อติมานพ ดูหมิ่นผู้อื่น 15) มทะ ความมัวเมา 16) ปมาทะ ความประมาท อ้างจาก พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 18, (นนทบุรี: โรงพิมพ์พิมพ์การพิมพ์, 2553), หน้า 265-266

- **สะพานแห่งสติ** ไม่ใช่แค่สะพานถ่วงน้ำหนักเรียงกันเป็นแนวยาวสูงต่ำต่างกัน แฝงคติธรรมว่า “ถ้าการเดินของเรามีสติเป็นเครื่องมือ ก็จะทำให้ก้าวของเราไม่เบียดเบียนใคร แต่ถ้าเราผลอสติเมื่อไหร่ เราก็จะเจ็บตัวทันที”
- **ลานโพธิ์** ต้นโพธิ์เป็นต้นไม้ใหญ่ต้นที่สองที่มาทดแทนต้นก้ามปูใหญ่ที่ตายเพราะรากขาดอากาศหายใจ เป็นผลจากการปรับระดับพื้นที่สูงขึ้นสองเมตรตามระดับถนน แม่ชีศันสนีย์กล่าวว่า “ความตายของต้นก้ามปูเป็นครูที่ยิ่งใหญ่ที่ทำให้ตระหนักว่า ก่อนที่จะไปช่วยเหลือหรือพัฒนา เราควรศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติเดิมให้ดีเสียก่อน”
- **ธรรมศาลา** เป็นสิ่งปลูกสร้างถาวรสิ่งแรกของเสถียรธรรมสถาน เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมฝีมือการออกแบบของจิตอาสาธีระ พรหมปัญญะ ตามแนวคิดของแม่ชีศันสนีย์ที่ว่า “ศาลาต้องกลมกลืนกับธรรมชาติ ไม่ขบโมฆธรรมชาติ และที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใดต้องคิดดิน”
- **ต้นไม้ในสวนธรรม** แม่ชีศันสนีย์ถือว่าต้นไม้เป็นครู เช่น ต้นไม้พยายามที่จะยืนต้น แต่ว่าจะงดงามหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับความแข็งแรงของราก เช่นเดียวกับมนุษย์ถ้าสติปัญญาแข็งแรง ชีวิตก็จะงดงาม เพราะสติคือรากของชีวิต ถ้าเจริญสติอภิปรัชญา ทำงานด้วยทุนของชีวิตคือจิตที่ไม่ขุ่นมัว ปัญญาที่เกิด (พิบูล, 2557)

2. งานสงเคราะห์

แม่ชีศันสนีย์น้อมรับมาเป็นพันธกิจในการดำเนินงานของเสถียรธรรมสถาน เป็นปฐมเหตุของงานสงเคราะห์ และงานจิตอาสาจากธรรมพรของหลวงพ่อบุญญานันทภิกขุที่ว่า “สถานที่นี้ (เสถียรธรรมสถาน) ผู้จัดสร้างมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการศึกษาธรรมะ ปฏิบัติธรรมะ และเผยแผ่ธรรมะแก่คนที่ยังไม่รู้ไม่เข้าใจ หรือคนที่รู้ที่เข้าใจแล้ว แต่ยังไม่ก้าวหน้าก็มาพัฒนาให้ก้าวหน้าขึ้น เพราะการมีธรรมะเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับชีวิต ชีวิตที่มีธรรมะเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ ชีวิตที่ขาดธรรมะเป็นชีวิตที่บกพร่อง” (มณจิรา, 2549)

▪ บ้านสายสัมพันธ์ –โครงการจิตประภัสสรตั้งแต่อนอนอยู่ในครรภ์-โครงการโรงเรียนพ่อแม่

เมื่อกรมประชาสงเคราะห์ (ปัจจุบันคือกรมพัฒนาสวัสดิการและสังคม กระทรวงกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) นำปัญหาการทอดทิ้งเด็กทารกจำนวนมาก เรื่องพ่อแม่ไม่พร้อมรับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็กทารก เรื่องการทำแท้งมาปรึกษาแม่ชีศันสนีย์เพื่อเชื่อมโยงพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาสังคมที่เรื้อรัง และทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ แม่ชีศันสนีย์ตอบรับสร้างบ้านสายสัมพันธ์ ขึ้นในเสถียรธรรมสถาน โดยเริ่มดำเนินการครั้งแรกในปี พ.ศ.2534 วิถีชีวิตประจำวันของแม่ในบ้านสายสัมพันธ์มีพุทธธรรมนำชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการฝึกสมาธิ เดินเล่นอย่างมีสติ ภาวนากับการทำงาน สวดมนต์ ฟังธรรมเพื่อช่วยบ่มเพาะจิตใจที่ขาดวัน

ให้ค่อยๆ คัดเค็ม แม่ชีสันสนีย์กล่าวว่า “การได้ช่วยผู้หญิง 1 คนกับเด็ก 1 คน ก็เท่ากับเราได้ช่วยโลก ที่บ้านสายสัมพันธ์จะไม่พูดถึงวันวาน ผู้หญิงทุกคนมีความเป็นแม่ได้เหมือนและเท่ากันทุกคน เมื่อคิดพลาดแล้วก็ต้องตั้งหลักให้ได้ มีสติในทุกย่างก้าวของการใช้ชีวิตในปัจจุบัน ขณะถ้าเราขาดสติจะได้ชื่อว่าตายแล้ว เพราะมันคือความประมาทชีวิตที่ประมาทและขาดสติเป็นชีวิตที่ตายแล้วทั้งเป็น” (มนตรีรา, 2549) กิจกรรมของเสถียรธรรมสถานก็เติบโตตามหลานในบ้านสายสัมพันธ์ ได้แก่ “อนุบาลฝีมือพ่อแม่” “บ้านวันอาทิตย์” “ครอบครัวแห่งสติ” รวมถึงการจัดการศึกษาวิถีพุทธระดับปฐมวัยในบ้านเรียนแห่งรักและศานติ (ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิต) เป็นการทำงานร่วมกันด้วยจิตวิญญาณของบ้าน วัด โรงเรียน ที่ไม่มีรั้ว โดยการนำความอบอุ่นของบ้าน ความมีวินัยของวัดคือการอยู่ร่วมกันอย่างไม่เบียดเบียนทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามวัยของโรงเรียนมาบูรณาการเป็น “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของคนทุกวัยในครอบครัว”

จากการที่เสถียรธรรมสถานทำงานเกี่ยวกับสตรีและเด็กอย่างต่อเนื่อง ก็พบว่าปัญหาของสังคมเป็นผลที่เกิดจากทฤษฎีของคนในสังคมที่ใช้ชีวิตอย่างไม่ตระหนักรู้เท่าทันกับวิถีแห่งชีวิต จึงพัฒนาโครงการเพื่อผู้ที่กำลังจะเป็นพ่อแม่มีคุณธรรม มีความตั้งใจที่จะเตรียมตัวและเตรียมจิตของตนเองให้เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ตลอดจนการภาวนากับลูกในครรภ์ตลอดระยะเวลา 9 เดือน ภายได้ชื่อโครงการจิตประภัสสรตั้งแต่ก่อนอยู่ในครรภ์ เริ่มต้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2547 เน้นกิจกรรมในวิถีแห่งสติ เช่น สนทนาธรรมกับแม่ชี การเดินเล่นอย่างมีสติ กิจกรรมที่มีพื้นฐานจากภาวนา 4 คือ 1) กายภาวนา คือการดูแลกายให้พร้อมและแข็งแรงด้วยการออกกำลังกายที่เหมาะสม เอาใจใส่ในการกินอยู่หลับนอนของแม่ 2) สติภาวนา คือการใช้ชีวิตแบบไม่เบียดเบียนของแม่ ด้วยการเคารพหัวใจของลูกไม่ทำให้เกิดความทุกข์ 3) จิตตภาวนา คือ การพัฒนาของจิตแม่ การรักษาให้จิตของแม่ไม่ขุ่นมัว 4) ปัญญาภาวนา คือ การฝึกให้แม่เกิดกระบวนการจัดการเพื่อก่อให้เกิดปัญญาด้วยการคิดให้ถูกต้องโดยธรรมตลอด 9 เดือนที่ลูกอยู่ในท้อง กิจกรรมที่สานต่อเนื่องคือ ดูแลเรื่องการกินนมแม่ และประเพณีไทยเรื่องการโกนผมไฟ โดยแม่ชีสันสนีย์จะขลิบผมให้เด็กทุกคนเมื่ออายุครบ 1 เดือน นอกจากนี้แล้วสมาชิกในโครงการก็จะก่อสานชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างครอบครัวแห่งสติปัญญาที่แท้จริงและยั่งยืน

งานต่อยอดจากโครงการจิตประภัสสรตั้งแต่ก่อนอยู่ในครรภ์คือ โครงการ โรงเรียนพ่อแม่ เป็นกระบวนการฝึกให้พ่อแม่มีสัมมาทฤษฎีที่จะทำให้ลูกคุ้นเคย โดยถือว่าพ่อแม่เป็นครูคนแรก บ้านเป็นห้องเรียนห้องแรกสำหรับลูกพร้อมทั้งสอนเรื่องการกินอาหารภายใต้หลักคิด “อาหารอร่อยกินกันหลายคน” ปลูกฝังการกินอาหารร่วมกันพิจารณาอาหารก่อนกิน กินอย่างไม่มีติดหาเพราะความชอบ ความอยาก แต่กินเพื่อให้มีชีวิตอยู่ มีพลังที่จะทำสิ่งดีๆ ทั้งเพื่อตนเองและคนอื่น มองเห็นที่มาของอาหาร กินอย่างสำนึกคุณค่า ขอบคุณธรรมชาติที่มอบความอุดมสมบูรณ์แก่โลกใบนี้ การระลึกเช่นนี้เสมอจะทำให้เข้าใจความเชื่อมโยงของตนเองกับคนอื่นและธรรมชาติ เป็นการนำมาสู่การกตัญญู ตลอดโครงการนี้พ่อแม่จะได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอบรมลูกให้เป็น “คนสุขง่าย ทุกข์ยาก”

■ เพื่อนร่วมทุกข์ – ธรรมยาตรา

เสถียรธรรมสถานถือว่าการร่วมทุกข์เป็นเรื่องสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องลงมือทำ เช่น 1) เหตุการณ์ธรณีพิบัติภัยคลื่นยักษ์สึนามิถล่ม 6 จังหวัดภาคใต้ 2) เหตุการณ์พายุไซโคลนนาร์กิสถล่มประเทศสหภาพพม่า 3) ภัยธรรมชาติความเจ็บป่วยที่ยาใดๆมิอาจรักษา แม่ชีศันสนีย์จะรักษาในเชิงพุทธวิธี โดยทำความเข้าใจกับสภาวะจิตใจและร่างกาย ได้แก่ 1) สุภาพร ธารินเจริญ สุภาพร เจริญพุกภัย สมถวิล เมืองพระ สามจิตอาสากำลังสำคัญของเสถียรธรรมสถาน ผู้ป่วยเป็นมะเร็งและกินชีวิตกลับสู่ธรรมชาติด้วยความสงบ 2) ครูจุฬาลง ปงกันมูล ผู้ช่วยครู อำเภอระแงะ จังหวัดปัตตานีที่ถูกจับเป็นตัวประกันและถูกรุมทำร้าย สมองกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง แม่ชีศันสนีย์เข้าเยี่ยมครูจุฬาลงที่โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ เยียวยาทางจิตวิญญาณเพื่อให้ตื่นจากความพยายาและความผูกโกรธ แปดเดือนต่อมาครูเสียชีวิตอย่างสงบ 3) บัวสาวไทยที่ถูกจำคุกที่ประเทศญี่ปุ่น และถูกส่งกลับมาประเทศไทยเพราะป่วยเป็นมะเร็งระยะสุดท้าย แม่ชีศันสนีย์ได้พบกับบัวในวาระสุดท้ายของชีวิตที่ต้องเจ็บปวดทรมานทรมาย การเยียวยาด้วยใจ ด้วยความเคารพ ศรัทธาซึ่งกันและกัน ไม่ตัดสิน ไม่อคติ ไม่ปรารถนาที่จะให้เขาเป็นอย่างที่เราอยากให้เป็น ด้วยความรัก ผ่านสองมือและหัวใจของแม่ชีที่สัมผัส จูจจิตใจของบัวมาอยู่กับลมหายใจในปัจจุบันในขณะที่สุด แม่ชีศันสนีย์กล่าวว่าบัวเป็นครูเตือนให้พวกเรารู้จักใช้ชีวิตที่ไม่ตายทั้งเป็น การเจ็บป่วยทางกายเป็นเรื่องที่ต้องรักษาเยียวยา แต่เราจะไม่มีความพยายาซึ่งเป็นความเจ็บป่วยทางจิต

เสถียรธรรมสถานจัดเคลื่อนขบวนธรรมยาตรา พระพุทธชยันตีองค์ดำ นาลันทา ออกไปเยี่ยมเยียนผู้ป่วย 77 จังหวัดทั่วประเทศ ด้วยเจตนารมณ์ตามพุทธประสงค์ที่ว่า “การดูแลผู้ป่วยคือการดูแลเราตถาคต” และ “จาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของมหาชน” เพื่อตอบสนองวิถีชีวิต “อยู่อย่างมีความหมาย ตายอย่างมีคุณค่า” ด้วยการดำเนินชีวิตอย่างมีปัจจุบันขณะ ที่รู้ตัวทั่วพร้อม กินอยู่หลับนอนอย่างเป็นมิตรและใกล้ชิดกับธรรมชาติ

3. งานธรรมนิเทศ

หลักการดำเนินงานด้านธรรมนิเทศของเสถียรธรรมสถานคือ “การแสดงให้เห็นสมมติเพื่อไปสู่วิมุตติ” คือการที่รู้จักใช้สมมติสัจจะ (ความจริงตามที่อยากให้เป็น หรือตามที่ควรเป็น) เพื่อหลุดพ้นเข้าสู่ปรมัตถสัจจะ (ความจริงตามสภาวะ) เข้าใจโลก รู้เท่าทันโลก อยู่กับโลกอย่างคนที่มีพัฒนาการในจิตใจ มองเห็นสิ่งที่เป็นสมมติบัญญัติ ตามความจริงว่าเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้น เพื่อการเป็นอิสระจากความยึดมั่นถือมั่น ไม่ใช่เพื่อการยึดมั่นถือมั่นอันนำมาซึ่งความทุกข์ กลยุทธ์การใช้สื่อคือ “ทำให้คนพ้นทุกข์” รูปแบบที่สนุกสนานทางปัญญาทุกแขนง ให้กายเคลื่อนไหวใจตั้งมั่น ด้วยความรู้ตื่นและเบิกบานอยู่ในทุกการกระทำ ทั้งรูปแบบการสนทนาระหว่างคนสองคน รายการวิทยุ การสนทนาผ่านกล้องทีวี การสื่อสารผ่านรายการทีวี เช่นรายการธรรมสวัสดิ์ ปลูกให้คนตื่นในตอนเช้า

ผ่านบทภาพยนตร์ ผ่านสปอตโฆษณา ผ่านหนังสือพ็อกเก็ตบุ๊ก บทเพลงและอนิเมชั่น ผ่านอินเทอร์เน็ต ใช้เว็บไซต์ (<http://www.sds.org>) เฟซบุ๊ก (Sathira Dhammasathan)

■ ค่ายพุทธบุตรและโครงการนักสู้คู่คุณธรรม

ครั้งหนึ่งวัตรปฏิบัติของแม่ชีคันสนีย์ทำให้เด็กหญิงคนหนึ่งที่เป็นลูกศิษย์ครูแม่ชีที่สอนในชั่วโมงจริยธรรมศรัทธาที่จะบวช แต่ในทัศนะของแม่ชีคันสนีย์นั้น การบวชไม่ใช่แค่การโกนหัว นุ่งขาวห่มขาวเท่านั้น แต่ยังหมายถึงข้อวัตรปฏิบัติมากมาย แม่ชีจึงจัดค่ายพุทธบุตร ครั้งที่ 1 ขึ้นเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2532 เพื่อให้เด็กอยู่อย่างเรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติ ช่วยเหลือพึ่งพิงกัน อาหารอร่อยเพราะกินกันหลายคน จัดกิจกรรมให้พัฒนาจิตใจเยาวชนให้กล้าแข็ง รู้เท่าทันเกี่ยวกับค่านิยมและสภาพแวดล้อมของสังคม หลังจากเห็นธรรมชาติของเด็กในค่ายพุทธบุตร แม่ชีคันสนีย์จัดโครงการนักสู้คู่คุณธรรม นำเด็กนักมวยชายแห่งสำนักส.เพลินจิตมาร่วมกิจกรรมกับน้องเด็กตาบอดและพิการซ้ำซ้อน บ่มเพาะความอ่อนโยนและความเมตตาในจิตใจ ฝึกอานาปานสติ ทำให้มีสมาธิ มีความมั่นคง มีจิตใจที่แข็งแกร่งในการดำเนินชีวิตตามความถูกต้อง ถ้าไม่รู้เรื่องชีวิต เด็กเหล่านี้อาจใช้ความแข็งแรงเพื่อเบียดเบียนคนอื่น ง่ายที่สุดคือ การล้มมวย ช่มชู้ แก๊งลักทรัพย์ เป็นต้น

■ โครงการศิลปะพัฒนาชีวิตด้วยอานาปานสติภาวนา-สาวิกาสิกขาลัย-โครงการบวชพุทธสาวิกา

แม่ชีคันสนีย์ได้พิจารณาตัวเองเป็นศิษย์ท่านพุทธทาสภิกขุ ที่สวนโมกขพลาราม เมื่อเสถียรธรรมสถานได้ร่วมทุกข์กับผู้ประสบภัยพายุเฮอร์มิสในปี.ศ.2532 ท่านพุทธทาสภิกขุแนะนำว่า “สิ่งที่สำคัญที่สุดในการทำงานกับเด็กคือ ทำให้เขามีตัวเองเป็นเพื่อน ซึ่งหลักการอยู่ที่การใช้ลมหายใจแห่งสติเป็นเครื่องมือ” แม่ชีคันสนีย์สืบสานต่อด้วยการจัดทำโครงการศิลปะพัฒนาชีวิตด้วยอานาปานสติภาวนา โดยมีศาสตราจารย์อุบาสิกาคุณารัตน์จวน อินทรคำแหง เป็นผู้นำปฏิบัติใช้ลมหายใจเป็นเครื่องมือ ให้เกิดความสงบภายใน จนสามารถใคร่ครวญธรรมและเข้าถึงสถานะของธรรมสัจจะได้ คือเห็นชัดในสถานะของความเป็นอนิจจังของสิ่งทั้งปวง สืบเนื่องต่อกันด้วยโครงการเพื่อการศึกษาทางธรรมสำหรับสตรี ด้วยการจัดตั้งสาวิกาสิกขาลัย เพื่อส่งเสริมการบรรลุธรรม และสร้างอริยะสู่สังคม เปิดการสอนระดับปริญญาโท (ปริญญาโท) รุ่นแรกในปีการศึกษา 2552 และในปี.ศ.2554เกิดโครงการบวชพุทธสาวิกาน้อย (พุทธสาวิกาสิลา 10 ภาคฤดูร้อน) เป็นการบวชที่ทำให้เด็กหญิงได้มีโอกาสใช้ชีวิตอยู่ในพระธรรมวินัย ณ สวนธรรมที่ร่มรื่น เปิดโอกาสให้เด็กผู้หญิง สตรีที่สนใจปฏิบัติตนได้ฝึก “ตน”สู่การเป็น “คน”ของพระพุทธศาสนา

4. งานจิตอาสา

เสถียรธรรมสถานสร้างขึ้นจากที่ดินว่างเปล่า ดำเนินภารกิจมากมายที่ละอย่าง เป็นโอกาสให้เพื่อนและคนรู้จักแม่ชีคันสนีย์ได้มาร่วมช่วยกันทำในสิ่งที่ตนทำได้ โดยมีได้มุ่งหวังผลตอบแทน พร้อมทั้งชักชวนเพื่อนมาถือศีล ฟังธรรม ใช้แรงงาน ความรู้ความสามารถ สติปัญญาเป็นทานช่วยงานด้านต่างๆ อยู่ร่วมกันด้วยสัมมาวาจา ปิยวาจา

สารานุกรม³ (ทิพย์จรรยา, 2554) เป็นที่มาของ“จิตอาสา”การกระทำที่เสียสละเพื่อส่วนรวม โดยมีหลักธรรมเพื่อความเจริญคือ ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ และปัญญา เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประกอบด้วย 8 หลักการแห่งการแบ่งปันคือ 1) ทุกข์มีไว้ให้เห็น ไม่มีไว้ให้เป็น 2) ทำงานให้เป็นสุข สนุกขณะทำงาน 3) คนข้างหน้าเป็นคนพิเศษสำหรับเรา 4) สุขง่าย ใช้น้อย 5) สุขเมื่อสร้าง 6) สุขเมื่อให้ 7) ปัจจุบันขณะ เป็นเวลาประเสริฐสุด 8) สร้างไม่ผลัดรุ่นใหม่ ให้สังคม (พิบูล, 2554) ดำเนินการขยายผล พัฒนาจิตอาสาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ในเยาวชนภายใต้ความเชื่อ “เด็กเป็นอย่างไร โลกเป็นอย่างนั้น และการลงทุนกับเด็ก คือการลงทุนให้โลก” จึงร่วมมือกับภาคีที่เข้มแข็ง เช่นสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.) กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนทั่วประเทศ สร้างเครือข่ายเยาวชนจิตอาสา ในโครงการค่ายเยาวชน “บ่มเพาะ แลกหน่อ ต่อยอด เมล็ดพันธุ์แห่งปัญญา” โดยเริ่มจากการเข้าใจตนเองไปสู่การรับใช้ผู้อื่น เป็นผู้มีสุขกับจิตที่คิดจะให้ การรับใช้เพื่อประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติ โดยมีคุณสมบัติ ขอมตนให้คนใช้ ฝึกคนเพื่อใช้คน ไม่รอให้ใครใช้ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะมีจิตอาสาและกล้าออกไปรับใช้สังคม เป็นที่พึ่งให้กับคนอื่นในสังคมได้

แนวคิดและงานของเสถียรธรรมสถานทั้งที่เป็นสื่อธรรมะผ่านสิ่งแวดล้อม งานสงเคราะห์ งานธรรมนิเทศ งานจิตอาสาสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงแนวคิดและงานของเสถียรธรรมสถาน

แนวคิด	โครงการ	เป้าหมาย	ผลลัพธ์
สิ่งแวดล้อมทั้งสามมิติ สัมพันธ์(ธรรมชาติ มนุษย์ และวัฒนธรรม)เป็นเหตุเป็นผลของกันและกัน อิงอาศัยกัน กระทบถึงกันในการเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และดำเนินไป	-การสื่อธรรมผ่านสิ่งแวดล้อม	-ทุกคนที่มีโอกาสเข้าไปในเสถียรธรรมสถาน	-ตระหนักถึงการอิงอาศัยซึ่งกันและกัน

³ สารานุกรม คือ 1.เมตตาภาวกรรม ช่วยเหลือกิจธุระด้วยความเต็มใจ 2.เมตตาวจิกรรม บอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ด้วยความหวังดี 3.เมตตาเมตตากรรม คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน 4.สาธาณโภคิสาธาณโภคิ แบ่งปันสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรม 5.ศีลสามัญญตา มีความประพฤติดีเสมอเหมือนกัน ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น 6. ทิฐุสามัญญตา ปรับความคิดเห็นเข้าหากันได้ รู้จักประนีประนอม.

แนวคิด	โครงการ	เป้าหมาย	ผลลัพธ์
เชื่อม โยงพระพุทธ ศาสนา เข้าเป็นส่วนหนึ่งในการ แก้ไขปัญหาลังคมที่เรื้อรัง และทวีความรุนแรงมากขึ้น เรื่อยๆ	1.บ้านสายสัมพันธ์ 2.จิตประภัสสรตั้งแต่นอนอยู่ ในครรภ์ 3.โรงเรียนพ่อแม่ 4.เพื่อนร่วมทุกข์ 5. ธรรมยาตรา	-แม่ที่ไม่พร้อมจะดูแล ลูก -พ่อและแม่ที่กำลัง ตั้งครรภ์ -ครอบครัว(พ่อ แม่ ลูก) และ/หรือปู่ ย่า ตา ยาย -ผู้ได้รับทุกข์ -ผู้ป่วย และพยาบาล	-ลดการทำแท้ง ลดการ ทอดทิ้งเด็กทารก -การพัฒนากาย จิต อารมณ์ และสังคมตาม แบบภavana ๔ -การพัฒนาสัมมาทิฐิ -การเยียวยาผู้ได้รับ ทุกข์ และการเยียวยา ตนเองด้วยความกรุณา -การเยียวยาด้วยพรหม วิหารธรรม(เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา)
แปลหลักการแห่งการ แบ่งปัน	1.เมล็ดพันธุ์แห่งปัญญา	-เป้าหมายหลักคือ เยาวชน เป้าหมายรอง คือ คนทั่วไป	-ธรรมะบำบัด ธรรมชาติบำบัด ชุมชนบำบัด เพื่อ ประโยชน์สุขของตน และประโยชน์สุขของ ผู้อื่น

งานของเสถียรธรรมสถานที่เป็นพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม

บริบทของสังคมประเทศไทยในรอบห้าสิบกว่าปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ สภาพการประกอบอาชีพ โทรมนาคม รัฐบาลอนุญาตให้ตั้งโรงงานสุรา สังคมสตรีเริ่มต้นอุตสาหกรรมเพศพาณิชย์เพื่อรองรับการพักผ่อนและสันตนาการทหารสหรัฐอเมริกา ถือว่าเป็นการเริ่มต้นอบายมุขซึ่งเป็นทางแห่งความเสื่อมขณะเดียวกันเมื่อปี พ.ศ.2503 พระดิช นัท ฮันท์ พระภิกษุมหายานชาวเวียดนาม ประดิษฐ์คำศัพท์ พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม (พระมหาสมบุญญ์ วุฑฒิกโร, 2548) ซึ่งเกิดจากฐานคิดที่สำคัญคือ “การไม่อาจแบ่งแยกได้ระหว่างปัจเจก กับ

สังคมส่วนรวม” ความหมายของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมคือ การนำพระพุทธศาสนาไปผูกพันแก้ไขปัญหาโลกยุคใหม่ บนฐานของการมีสติระลึกรู้ถึงสิ่งที่กำลังดำเนินไปภายในตนและบนโลก ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะคือ

1) ตระหนักรู้ หมายถึง การมีสติ ตระหนักรู้สิ่งที่เกิดขึ้นภายในตัวเอง สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว รวมทั้งตระหนักรู้ในสภาพความทุกข์ของสรรพสัตว์ในสังคมและในโลก ถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การทำกิจกรรมทางสังคม

2) ความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับโลก พึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน เห็นอกเห็นใจกัน ไม่แบ่งแยกเป็นฝักฝ่าย ตระหนักรู้สภาพความทุกข์ที่หมู่สัตว์ประสบอยู่ แล้วแผ่ความกรุณา (Compassion) หรือ ความสงสาร (Sympathy) หรือ ความรู้สึกร่วม (Co-feeling) หรือความรู้สึกเป็นเพื่อนร่วมทุกข์ (Fellow-feeling) เพื่อทำลายพรมแดนที่ขวางกั้นระหว่างตนเองกับคนอื่น

3) การลงมือกระทำ ให้การช่วยเหลือทันทีเมื่อเห็นหรือได้ยินผู้อื่นมีความทุกข์ ดังที่พระดิช นัท ฮันท์ระบุไว้ว่า “เมื่อมีการเห็น ต้องมีการกระทำ” ซึ่งมาจากการใคร่ครวญเป็นอย่างดีเพื่อควบคุมสถานการณ์ไม่ให้นานปลายเกินที่รับมือ เพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำที่ทำให้แย่ลง เพื่อป้องกันการตัดสินใจผิดพลาด เพราะความโกรธ ความกังวล ความเครียด หรือความเร่งรีบ.

ชุมชนเสถียรธรรมสถานจัดได้ว่ามีคุณลักษณะพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม เพราะเป็นชุมชนเพื่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติธรรมะ เริ่มจากโครงการเพื่อการสงเคราะห์ และปัจจุบันมีพันธกิจ “สร้างธรรมทูตให้มีความเข้าใจเรื่องทุกข์และการพ้นทุกข์ตามหลักไตรลักษณ์ สามารถนำพุทธธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องชีวิตและความตาย สร้างจิตวิญญาณของจิตอาสา สร้างสังฆะของสตรี สร้างสถาบันที่เป็นศูนย์การเรียนรู้พระพุทธศาสนาในระดับชาติและระดับนานาชาติ รวมทั้งงานวิจัยสร้างองค์ความรู้เรื่องพระพุทธศาสนากับการขยายสังคม และเผยแผ่พระพุทธศาสนา”กล่าวได้ว่าแนวคิด และกิจกรรมของเสถียรธรรมสถานไม่อาจแบ่งแยกได้ระหว่างปัจเจก คือต้องที่นี้และเดี๋ยวนี้ทุกขณะของการกระทบที่ใจ ไม่กระเทือนปรุงแต่งอย่างหลง ชีวิตที่กระทบแล้วไม่กระเทือนก็จะไม่กระเทือนออกไป ทำให้ทั้งตัวเราและคนอื่นเจ็บปวด นำชีวิตก้าวไปสู่ความสงบเย็น กับสังคมส่วนรวม ภายใต้อุดมคติ “คนข้างหน้าคือคนพิเศษสำหรับเรา” เราจะไม่ทำให้คนข้างหน้าทุกข์เพราะเรา เพราะฉะนั้น การเรียนรู้ที่จะทำให้เรามีชีวิตที่เข้าใจสิ่งที่กำลังทำอยู่ข้างหน้า มันเป็นบทเรียนที่จะพิสูจน์ว่าธรรมะที่เราได้เรียนรู้มา ทำให้เราพบกับความสงบเย็นและเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง ประกอบไปด้วย 1) การตระหนักรู้ 2) การทำตนให้เป็นหนึ่งเดียวกับโลก 3) การลงมือกระทำเพื่อขจัดทุกข์ทันที

แนวคิดและงานของเสถียรธรรมสถานที่ครอบคลุมชัดเจนตามความหมายพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่มีความหมายถึงการนำพระพุทธศาสนาไปผูกพันแก้ไขปัญหาโลกยุคใหม่ บนฐานของการมีสติระลึกรู้ถึงสิ่งที่กำลังดำเนินไปภายในตนและบนโลกนั้นได้แก่

1) โครงการบ้านสายสัมพันธ์ที่มุ่งแก้ปัญหาการทอดทิ้งเด็กทารก ด้วยการต้อนรับเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน แห่งการเรียนรู้ โดยที่วิถีชีวิตประจำวันของแม่ในบ้านสายสัมพันธ์ประกอบการตระหนักรู้ด้วยการมีพุทธธรรมนำ ชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการฝึกสมาธิ เดินเล่นอย่างมีสติ ภาวนากับการทำงาน สวดมนต์ ฟังธรรมเพื่อช่วยบ่มเพาะจิตใจที่ ชาติวัน ให้ค่อยๆ คืบคลาน

แม่ชีคันสนียกกล่าวว่า “การได้ช่วยผู้หญิง 1 คนกับเด็ก 1 คน ก็เท่ากับเราได้ช่วยโลก ที่บ้านสายสัมพันธ์จะไม่ พุดถึงวันวาน ผู้หญิงทุกคนมีความเป็นแม่ได้เหมือนและเท่ากันทุกคน เมื่อผิดพลาดแล้วก็ต้องตั้งหลักให้ได้ มีสติใน ทุกย่างก้าวของการใช้ชีวิตในปัจจุบัน ไม่มีใครควรค่าแก่การเกลียดชัง

2) โครงการธรรมยาตรา พระพุทธชยันตีองค์ดำนันทา ที่มุ่งแก้ปัญหาความทุกข์เนื่องจากการเจ็บป่วย เพื่อ ตอบสนองวิถีชีวิต “อยู่อย่างมีความหมาย ตายอย่างมีคุณค่า” คนในชุมชนเสถียรธรรมสถานได้โอกาสเข้าไปเรียนรู้กับ ผู้ป่วย เคารพหัวใจของผู้ป่วย และปรารถนาที่จะเข้าไปถนอมความทุกข์ของผองเพื่อนที่อยู่ข้างหน้าในฐานะของ เพื่อนร่วมทุกข์ ใช้ธรรมะในการทำให้คนป่วยที่ทุกข์กายแต่ไม่เป็นทุกข์ใจ การดูแลคนป่วยเป็น โอกาสที่จะพัฒนาจิต วิญญาณของตนเองตามพุทธประสงค์ที่กล่าวว่า การดูแลผู้ป่วยคือการดูแลเราตถาคต

3) โครงการค่ายเยาวชน “บ่มเพาะ แดกหน่อ ต่อยอด เมล็ดพันธุ์แห่งปัญญา” ที่มุ่งแก้ปัญหาเยาวชน และเตรียม ความพร้อมทางจิตวิญญาณและความมั่นคงภายในเพื่อสานติ ด้วยบ่มเพาะ คือกะเทาะตัวตน ให้ตระหนักรู้ความจริง แดก หน่อ คือ จากเข้าใจตัวเองสู่การรับใช้คนอื่น ต่อยอดคือ การขยายผลความดี ความงาม ความจริงในระดับมหภาค

เสถียรธรรมสถานเป็นสถานปฏิบัติธรรมที่มุ่งเน้นเพื่อให้ผู้นำธรรมกลับไปอยู่ในหัวใจของผู้คนในทุกช่วงวัย ตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งที่เป็น ไปเพื่อป้องกันปัญหา เช่นจิตประภัสสรตั้งแต่ก่อนในครรภ์ การแก้ปัญหาเฉพาะที่เกิดขึ้น เช่น บ้านสายสัมพันธ์ และการแก้ปัญหาพร้อมกับการป้องกันปัญหาที่ตามมา เช่น โรงเรียนพ่อแม่ หลายโครงการเป็นไปตาม ความหมายของคำว่าพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่ไม่อาจแบ่งแยกระหว่างปัจเจกกับสังคมส่วนรวม ที่ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะคือ ความมีสติตระหนักรู้สิ่งที่เกิดขึ้นภายในตัวเองและสิ่งแวดล้อม ทำตนเป็นหนึ่งเดียวกับโลก และเมื่อเห็น ทุกข์ ต้องมีการกระทำ

สรุป

ถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนากระแสหลักในประเทศไทยยังคงเป็นแบบที่มีวัด พระภิกษุเป็นศูนย์กลาง แต่ใน ขณะเดียวกันก็มีกระแสของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมที่นำพระพุทธศาสนาไปผูกพันแก้ไขปัญหาโลกยุคใหม่ บนฐาน ของการมีสติระลึกผู้มีผลเข้ามาทำให้ผู้คนสนใจน้อมนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในวิถีชีวิต (Way of Living) ดังเช่น เสถียรธรรมสถานที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ตื่นและเบิกบาน วิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกันอย่างเรียบง่ายเพื่อสร้างบารมีตามหลัก สาราณียธรรม อันประกอบด้วยความเมตตาทั้งทางกาย วาจา และใจ สาธารณ โภคิ(แบ่งปันสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรม) สีสสามัญญาตา(มีความประพฤติดีเสมอเหมือนกัน ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น) ทิฏฐิสามัญญาตา (ปรับความคิดเห็นเข้า

หากันได้ รู้จักประณีประนอม) โดยที่แม่ชีสันสนีย์ ผู้ก่อตั้งเสถียรธรรมสถานมักจะกล่าวเสมอว่า “ทุกขมีไว้ให้เห็น ไม่ได้มีไว้ให้เป็น” ซึ่งเป็นไปตามหลักปรัชญาสมุปปบาท เป็นไปเพื่อสังคม โดยตระหนักว่า “คนข้างหน้า คือคนพิเศษสำหรับเรา” ทำให้ประกอบกุศลกรรมเพิ่มมากขึ้นเพื่อความสงบทั้งของตนเองและสังคม ในสภาพสังคมบริ โภคนิยมที่ผู้คนมีการเสพข่าวสารอย่างมากมาย แม่ชีสันสนีย์เลือกสอนธรรมะผ่านสื่อมวลชนหลายรูปแบบ ทำให้ผู้สนใจเข้าถึงพุทธธรรมได้อย่างรวดเร็วทุกเวลาที่ต้องการ พร้อมกันนี้ยังมีกิจกรรมจิตอาสาสำหรับออกแบบชีวิตเองแสดงเอกลักษณ์ สะท้อนตัวตน และคุณค่าของตนเอง เสถียรธรรมสถานได้นำฐานคิดทางพระพุทธศาสนาทั้ง สัจธรรม จริยธรรม และบัญญัติธรรมมาบูรณาการก่อตั้งเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ตื่น และเบิกบาน ชุมชนเล็กๆที่ดำเนินกิจการพุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิตเจริญสติในการดำเนินชีวิต เพื่อสันติสุขในสังคม เป็นรากฐานของพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมต่อไป.

บรรณานุกรม

- ทิพย์ขจร ฉายาสกุลวิวัฒน์. (2554). *ศึกษากระบวนการจิตอาสาตามหลักพระพุทธศาสนาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถาน*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์และศิลปะแห่งชีวิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร. (2559) *ขบวนการพระพุทธศาสนาในสังคมยุคใหม่:พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม*. สืบค้น 11 เมษายน 2559 จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=437articlegroup_id=102
- พิกุล วิชาสประทีป. (2554). เสถียรธรรมสถาน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่อยู่ร่วมกันอย่างสานติ. *ธรรมสวัสดี*, ฉบับที่ 11 พฤศจิกายน 2554.
- พิกุล วิชาสประทีป. (2557). เสถียรธรรมสถาน สถานที่ที่มีธรรมอันมั่นคง, *สาวิกา* ฉบับที่ 97 ตุลาคม-ธันวาคม, 2557.
- พิรภัทร โปธิสารัตนะ. (2554). แม่ชีสันสนีย์ เสถียรสุด กับ ๓๐ ปีบนเส้นทางแห่งการ รู้ ตื่นและเบิกบาน. *ชีเคร็ด*. ปีที่ 3 ฉบับที่ 70.
- มนทิตรา จุฑะพุทธิ. (2549). *แม่ชีสันสนีย์ เสถียรสุด ก้าวอย่างแห่งปัญญา*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแปลนพรีนติ้งจำกัด
- สิทธิ บุตรอินทร์. (2559). *ปรัชญานิพนธ์*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์สยามปริทัศน์จำกัด.